

K významu vojenského faktoru členských států Varšavské smlouvy v boji za mír

Členské státy Varšavské smlouvy v souladu s učením marxismu-leninismu chápou úlohu vojenského faktoru v soudobých mezinárodních vztazích. Jeho význam nepřeceňují, ani nepodceňují. Deklarace politického poradního výboru z 15. května 1980 zdůraznila: „... pokud existuje blok NATO a ve snaze o dosažení vojenské převahy i nadále zvyšuje svůj vojenský potenciál, budou členské státy Varšavské smlouvy přijímat všechna opatření nezbytná pro udržení své obranyschopnosti na potřebné úrovni. Budou vždy dbát o spolehlivou bezpečnost svých národů.“ [Organizace Varšavské smlouvy. Dokumenty a materiály 1955—1980, Praha 1980, s. 277.] V tomto hledisku jsou obsaženy tyto hlavní komponenty:

1. Obrana zemí socialistického společenství musí být v každé etapě mezinárodních vztahů ekonomicky, politicky a vojensky spolehlivě zajištěna. Tento složitý úkol se týká celé společnosti a není záležitostí jen ozbrojených sil. Spolehlivá obrana socialistických zemí přispívá rozhodující měrou k zajištění evropského a světového míru.

2. Země socialistického společenství se důsledně řídí obrannou doktrínou. Podstatou jejich vojenských doktrín jsou socialistické mírové principy zahraniční politiky a orientace na zajištění své obrany a na

zamezení imperialistické agrese. Vojenským doktrínám zemí socialistického společenství jsou cizí preventivní uchvatitelské války jakéhokoli druhu, jakož i koncepce převkarpivých (preventivních) jaderných úderů.

3. Vojenský faktor je těsně spojen s nejdůležitější otázkou soudobých mezinárodních vztahů — otázkou války a míru. Dále se vojenský faktor úzce vztahuje k všeobecnému a zejména vojenskému poměru sil mezi socialismem a imperialismem.

Členské státy Varšavské smlouvy chápou obranyschopnost jako svou připravenost garantovat národům svých zemí mírové podmínky pro socialistickou a komunistickou výstavbu. Obranyschopnost má tedy ztížit vojenské napadení (imperialistickou agresi) zemí socialistického společenství. To mimo jiné předpokládá: schopnost aktivně čelit imperialistické politice z pozice síly, udržovat vojenské síly ve vysoké a trvalé bojové připravenosti a pohotovosti a jejich schopnost zabránit nenadálému útoku (napadení), zajistit plynulou obnovu zbraňových systémů a vojenskou výstavbu odpovídající vývoji revoluce ve vojenství, připravenost řídit spojenecké ozbrojené síly v rámci vojenských orgánů Varšavské smlouvy. Význam těchto požadavků znásohuje dnešní vojenská strategie NATO a USA. Východí zámysly všech vojenských

cvičení NATO souvisí obvykle s variantami možných krizových situací mezi státy Varšavské smlouvy a NATO, s tzv. ohrožením ze strany SSSR a Varšavské smlouvy, s vnitřními nepokoji v té či oné části světa, s ohrožením životních zájmů USA nebo i zemí západní Evropy. Těmto skutečnostem je přizpůsobována naplnění vojenských cvičení NATO. Jsou na nich procvičovány vojenskostrategické i operačně taktické koncepce, uvádění vojsk do bojové pohotovosti, činnost řídicích orgánů NATO a další učební úkoly.

Členské státy Varšavské smlouvy se zaslují o zastavení horečného zbrojení a o odzbrojovací opatření až po všeobecné a úplné odzbrojení. Usilují o úplný a všeobecný zákaz zkoušek jaderných zbraní, o zákaz chemických zbraní a jejich zničení, o nepoužití jaderných zbraní proti státům, které nevlastní jaderné zbraně, o uzavření celosvětové smlouvy o nepoužití síly, o zastavení výroby jaderných zbraní a o postupné zničení jejich zásob až do jejich úplné likvidace, o zákaz výroby nových druhů a nových systémů zbraní hromadného ničení, o snížení vojenských rozpočtů, především velmocí. Jsou pro snižování úlohy vojenského faktoru v mezinárodním životě. Rozpracovaly program vojenského uvolnění napětí, které směřuje ke snižování nebezpečí vojenské konfrontace v Evropě.

Členské státy Varšavské smlouvy při zajišťování obranyschopnosti neztrácejí ze zřetele názory amerických vojenských teoretiků, že všeobecná jaderná válka může vzniknout z rozličných příčin: záměrným rozpoutáním jaderné války proti socialistickým zemím, ve kterém se nedocení, respektive podcení riziko a důsledky odvetného jaderného úderu; náhodným rozpoutáním války např. v důsledku vady techniky nebo selhání lidí či v chybných propočtech (analýzách) vojenskopolitické situace, v důsledku nedorozumění, tj. vedení prvního úderu na základě chybného jaderného poplachu, v důsledku vojenského konfliktu, vyvolaného třetí stranou nebo eskalací tzv. omezené jaderné války a dalších. Členské státy Varšavské smlouvy při zajišťování obranyschopnosti neztrácejí ze zřetele ani další závažné skutečnosti. Patří k nim politika Reaganovy vlády, zaměřená na konfrontaci se Sovětským svazem, na stupňování závodu ve zbrojení, na zahájení výroby neutronových zbraní, na snahy změnit poměr vojenských sil v Evropě a další kroky, které komplikují a zostřují mezinárodní situaci. Hlavní velitel spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy maršál SSR V. Kulikov uvedl: „Neutronové zbraně, jak známo, vymazávají hranici

mezi akcemi s použitím konvenčních prostředků a jaderných zbraní, snižují tzv. jaderný práh a zvyšují pravděpodobnost vzniku jaderného konfliktu. Jsou nanejvýš nebezpečné, protože mohou sehrát úlohu rozbušky jaderné katastrofy.“ [Interview maršála SSSR V. Kulikova ve francouzském listě Libération, Rulid právo 25. 11. 1981.]

XXVI. sjezd KSSS konstatoval, že pokoušet se porazit jeden druhého v závodech ve zbrojení a počítat s vítězstvím v jaderné válce je nebezpečné šilenství. Tento závěr nemá ovšem nic společného s rezignací a bezvýchodností. Upevňování ozbrojených sil zemí socialistického společenství a zajištění jejich obranyschopnosti je v současných podmínkách nezbytností. Logika věci je taková, že vojenská síla a kvalitní obranyschopnost zemí socialistického společenství největším dílem snižuje riziko vzniku jaderné války a přispívá ke stabilizaci mezinárodní situace.

Členské státy Varšavské smlouvy ve vojenské oblasti neztrácejí ze zřetele to, že urychlený růst vojenské síly USA a NATO nyní směřuje především do těchto oblastí: vybavování ozbrojených sil na základě výsledků intenzivního rozvoje vojenského výzkumu, rozvoj nových zbraňových systémů (jaderných, raketových, chemických a klasických), využívání kosmického prostoru k vojenským účelům proti zemím socialistického společenství, rozvoj vojenské strategie, zejména strategie omezené jaderné války, příprava vojenských kádřů na základě vědeckých poznatků a v souladu s požadavky revoluce ve vojenství, dosažení vojenskotechnické převahy USA nad SSSR. Určitou úlohu hraje i sblížování USA a dalších imperialistických států s Čínou a hledání možnosti, jak ji vojensky využít proti zemím socialistického společenství. Stupňující se výstavba vojenské síly NATO a USA má zabezpečit vojenskou převahu nad socialistickým společenstvím, možnost vést války rozličného rozsahu, jak všeobecnou jadernou válku, tak války v jednotlivých oblastech světa. Neměnným cílem USA i v osmdesátých letech zůstává snaha dosáhnout rozhodující převahy ve všech oblastech vojenství a získat tzv. pozici síly.

Vojenský faktor v současných mezinárodních vztazích souvisí s obecným poměrem sil mezi socialismem a imperialismem. Poměr sil je mimořádně komplikovaná kategorie. Odráží složitost rozličných a rozporných procesů, které probíhají a působí na světě. Působí a utváří jej značné množství objektivních a subjektivních faktorů. Jsou to faktory ekonomické, politické, sociální, morální, ideologické, vojenské a jiné. Jednotlivé faktory mají různou závaž-

nost, vystupují ve vzájemné souvislosti, křížují se, navzájem se prolínají a jejich účinek je často nanejvýš rozporný. Významným komponentem obecného poměru sil je vojenský poměr sil, který je relativně samostatnou kategorií a důležitou veličinou mezinárodního života. V současné etapě mezinárodního vývoje představuje ústřední problém zápasu mezi socialismem a imperialismem.

Vojenský poměr sil mezi SSSR a USA a mezi Varšavskou smlouvou a NATO svým dosahem daleko přesahuje vojenskou a vojenskopolitickou oblast. Jeho případná změna ve prospěch imperialismu by dalekosáhle ovlivnila celosvětový vývoj a vedla by ke změně poměru sil. Podstatně by se zkomplikovalo řešení otázky války a míru, tj. řešení ve prospěch společenského pokroku. Vojenská síla členských států Varšavské smlouvy se především opírá o tyto hlavní faktory:

- souhrn všech materiálních, duchovních a vojenských sil socialistického společenství,

- sílu a bojovou a politickou připravenost ozbrojených sil socialistických států,
- strategické, operační a taktické možnosti ozbrojených sil,

- internacionální charakter vojenské síly zemí socialistického společenství, který znásobuje jejich obranné možnosti,

- schopnost ekonomiky socialistického společenství uspokojit potřeby ozbrojených sil, jakož i o lidské, teritoriální a jiné zdroje,

- shodnost zájmů v otázce války a míru s ostatními revolučními silami, které ve svém důsledku politicky, ekonomicky a vojensky i jinak oslabují vojenské možnosti imperialismu,

- vojenskotechnický základ vojenské síly SSSR, kterým se staly jaderné raketové zbraně, prostředky automatizace, elektroniky a další prostředky spjaté s použitím raketových jaderných zbraní; tyto zbraně a prostředky zajišťují bezpečnost ostatních socialistických zemí.

Ve vojenském poměru sil mezi socialismem připadá rozhodující význam:

- strategickému poměru vojenských sil mezi SSSR a USA,

- poměru sil mezi Varšavskou smlouvou a NATO ve všech vojenských oblastech, především v raketách středního doletu,

- poměru sil mezi Varšavskou smlouvou a NATO v oblasti klasických zbraní a počtu ozbrojených sil,

- poměru vojenských sil mezi socialismem a imperialismem v oblasti rozvojové-

ho světa a dalším ekonomickým, politickým, vojenským, geografickým a jiným faktorům.

Ve vojenském poměru sil mezi socialismem a imperialismem připadá důležitá úloha vojenskému námořnictvu. Bojové možnosti vojenského námořnictva zemí socialistického společenství, především sovětského, mají strategický dosah. Díky síle sovětského vojenského námořnictva vzrůstá spojitost mezi námořními a pozemními operacemi, zvyšuje se jeho možnost a schopnost plnit nejen operační, ale i strategické úkoly. Tato skutečnost má základní význam jak z hlediska vlastního území USA, tak i z hlediska jejich námořního spojení se západoevropskými zeměmi.

Zásadním činitelem nynější vojenskostrategické situace ve světě je to, že kdyby vlády USA a jejich spojenců v NATO ignorovaly touhu národů po míru a přece uskutečnily svůj plán a rozmístily v Evropě americké rakety, schopné zasáhnout území SSSR, pak by Sovětský svaz byl nucen ... učinit taková odvetná opatření, která by postavila druhou stranu, a to i Spojené státy a jejich území, do podobné situace." [Projev L. I. Brežněva na XVII. sjezdu sovětských odborů. Rudé právo, 17. 3. 1982.] Z toho vyplývá nerealnost snah změnit vojenskostrategickou situaci mezi SSSR a USA a mezi Varšavskou smlouvou a NATO prostřednictvím umístění amerických raket středního doletu v západoevropských zemích.

Vojenskostrategická rovnováha mezi socialismem a kapitalismem ve své podstatě je:

1. Určitým vojenskopolitickým a vojenskostrategickým stavem mezi socialismem a kapitalismem v celosvětovém měřítku i v jednotlivých světových oblastech, především v Evropě.

2. Určitým vyjádřením poměru vojenských sil mezi SSR a UA a mezi Varšavskou smlouvou a NATO. Přítom existuje vzájemná souvislost a podmíněnost všeobecného a vojenského poměru sil v Evropě. To vyplývá z toho, že v Evropě proti sobě stojí hlavní vojenské síly socialismu a imperialismu.

3. Určitým stavem vojenských sil a možností socialismu a kapitalismu, které spočívají na schopnosti obou stran vzájemně se zničit v průběhu všeobecné jaderné války.

4. Určitým stavem vojenského poměru sil mezi socialismem a kapitalismem, který je možné udržovat na snižující se technické úrovni nebo na stále vyšší vojenskotechnické úrovni. Stavem, který se vyznačuje

přibližně stejnou hodnotou operačních a strategických prostředků [jaderných hlavíc, raket] jak z hlediska ničivé síly, tak i z hlediska jejich možné dopravy na cíl; přibližně stejnou vojenskotechnickou úrovní a bojovými možnostmi ostatních druhů ozbrojených sil [pozemních sil, vojenského letectva, protivzdušné obrany a vojenského námořnictva]; přibližně stejnou výrobní, technickou a vědeckou schopností pro další rozvoj zbraňových systémů jak v oblasti zbraní hromadného ničení, tak i v oblasti klasických zbraní.

Srovnávání zbraňových systémů, výzbroje a bojové techniky SSSR a USA a států Varšavské smlouvy a NATO není snadné a je vysoce odbornou záležitostí. Připomeňme, že sedm let trvala nesnadná jednání mezi SSSR a USA. Bylo to od podpisu smlouvy SALT 1 v roce 1972 do června 1979, kdy byla podepsána smlouva SALT 2 [která vinnou USA nebyla ratifikována]. Také smlouva SALT 2 byla nezbytným kompromisem mezi SSSR a USA. Při porovnávání zbraňových systémů, výzbroje a bojové techniky SSSR a USA a států Varšavské smlouvy a NATO se často dělá pouze povrchní srovnání a nezpůsobuje se tato problematika v naší propagandě zjednodušuje.

Některé věci v poměru vojenských sil mezi socialismem a kapitalismem jsou těžko srovnatelné: např. doktrinární, strategické a operační zásady, jakou jsou účinnost, součinnost, překvapení, aktivita, iniciativa, politickomorální stav, vojenská výstavba, organizovanost, kázeň a mnoho dalších zásad. Při srovnávání zbraní a výzbroje států Varšavské smlouvy a NATO a jejich takticko-technických parametrů jsou důležitá i další kritéria, např.: množství výzbroje [její pracnost a další hlediska], jednotnost výzbroje v rámci koalice, použitelnost zbraní [jednoduchost či složitost], účinnost zbraní [schopnost použití] a mnoho dalších parametrů. Na druhé straně vojenskostrategickou rovnováhu mezi socialismem a imperialismem nenarušují určité odlišnosti v organizační struktuře i početním stavu armád socialistických a imperialistických států, ani toleranční odchylky v počtu některých klasických zbraní, např. tanků, protitankových zbraní, dělostřelctva a další. Při hodnocení poměru sil jsou mezi státy Varšavské smlouvy a státy NATO největší rozdíly [protichůdná stanoviska, přístupy] zejména u těchto problémů: určení, zda ta či ona jaderná raketová zbraň má strategický nebo operační charakter, otázka umístění 572 amerických raket středního doletu v západoevropských zemích a sovětských raket SS 20, americké jaderné předsunuté prostředky, údaje o po-

četním stavu ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě při vídeňských jednáních, raketový jaderný potenciál Velké Británie a Francie, nulové řešení jaderných zbraní středního doletu v Evropě.

Vědeckotechnická revoluce v rozdílném rozsahu zachvětila většinu zemí světa. Její rozvoj je spjat se značnými mezinárodními kontakty ve vědě a v technice. Mezi státy Varšavské smlouvy a státy NATO bylo dosaženo zhruba vyrovnané vědecké, technické a výrobní kapacity. V oblasti výstavby nových zbraňových systémů se vytvořila svérázná situace: je téměř vyloučena možnost [nebo je velmi málo pravděpodobná], že by jedna strana vyvinula a zavedla do výzbroje zbraňové systémy, které by bezprostředně zabezpečily vojenskou převahu nad druhou stranou. Tuto skutečnost potvrzuje i poválečná historie rozvoje revoluce ve vojenství. Potvrzuje též to, že převaha ve strategických prostředcích, zvláště podstatné, nelze dosáhnout v krátké době. Neudržitelné je tvrzení, že prý USA ve strategických zbraních zaostávají. Jeho smyslem je zdůvodnit zvyšování vojenských výdajů a realizaci rozsáhlého zbrojního programu USA na osmdesátá léta. Iniciátory vytváření nových zbraňových systémů vždy byly USA. SSSR na každý nový zbraňový systém vždy a včas dokázal reagovat. Až nakonec se na počátku šedesátých let vytváří vojenskostrategická rovnováha, založená na schopnosti vzájemného zničení v jaderné válce. Sovětský svaz nepřipustil zaostávání technické základy vojenských sil SSSR a ostatních socialistických zemí. Členské státy Varšavské smlouvy vždy dokázaly uzpůsobit organizační strukturu ozbrojených sil požadavkům soudobého ozbrojeného zápasu. Správně řešily i složení ozbrojených sil, tj. výstavbu a rozvoj těch druhů vojsk, které musí existovat, i jejich vzájemný optimální poměr. Trvale věnovaly pozornost studiu nepřítelů, především z hlediska rozvoje vojenské strategie, jeho reálných ekonomických, politických a vojenských možností dosáhnout vojenské převahy nad socialismem, formy použití ozbrojených sil, rozvoje vojenského výzkumu, využívání nových surovinových zdrojů, vývoje militarismu a další otázky které souvisejí s poměrem vojenských sil.

Členské státy Varšavské smlouvy neztrácejí ze zřetele, že ničivá síla jaderných zbraní prudce vzrůstá, že výroba těchto zbraní bude stále dostupnější, že prostředky jejich dopravy na cíl budou stále dokonalejší a účinnější. Odhaduje se, že do konce roku 2000 bude schopno 30–40 států získat nebo vyrábět jaderné zbraně. Tato možnost by mohla zavést svět do kata-

strofy, jestliže neskončí závody ve zbrojení.

Sovětský svaz a další země socialistického společenství nikdy nebyly a nebudou stoupenci horečného zbrojení, které pohlcuje prostředky, kterých by bylo možné efektivně využít v zájmu socialistické výstavby. L. I. Brežněv však zdůraznil: „Ale jestliže budeme přinuceni, potom na každou výzvu militantního imperialismu najdeme rychlou a účinnou odpověď. Naše prvořadá a nejsvětější povinnost je zajistit bezpečnost naší země a jejích spojenců, zajistit spolehlivý mír pro sovětský lid.“ [Projev L. I. Brežněva v Kyjevě, Rudé právo 11. 5. 1981.]

Vojenská síla členských států Varšavské smlouvy, která stojí tvář v tvář hlavním vojenským silám imperialismu — NATO, vždy sloužila a slouží věci socialismu, míru a společenskému pokroku. Její mírová úloha narůstá v současné době. Základní význam připadá zejména těmto faktorům:

1. Vojenská síla členských států Varšavské smlouvy představuje rozhodující faktor odvrácení nové světové války, zpochybňuje vojenskou strategii NATO a USA, kříží

agresivní záměry imperialismu a přispívá k prosazování politiky mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, tvoří oporu ostatním národům, které bojují za mír a společenský pokrok.

2. Vojenská síla členských států Varšavské smlouvy je tím faktorem, který zneumožňuje, aby imperialismus dosáhl vojenské převahy nad socialismem. To má pro další rozvoj mezinárodních vztahů a světového revolučního procesu nezastupitelný význam.

3. Vojenská síla členských států Varšavské smlouvy dosáhla takové hodnoty, že tyto státy omezují možnosti imperialismu vyvážet kontrarevoluci, a samy mohou poskytovat účinnou vojenskou pomoc ostatním socialistickým zemím a revolučním silám.

Obranná síla členských států Varšavské smlouvy patří k nejdůležitějším faktorům, které blokují destruktivní činnosti imperialistických sil v mezinárodním životě a jejich možnost řešit podle libovůle otázku války a míru, a které zároveň vytvářejí předpoklady pro realizaci mírového programu XXVI. sjezdu KSSS.